WSPÓŁPRACA LOKALNYCH SAMORZĄDÓW Z PRZEDSIĘBIORCAMI W REPUBLICE CZESKIEJ ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM REGIONU PÓŁNOCNO-WSCHODNIEGO (Severovýchod)

Projekt „Usytuowanie na poziomie samorządów lokalnych instrumentów wsparcia dla MŚP, działających w oparciu o model wielopoziomowego zarządzania regionem” finansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach Programu Strategicznego Gospostrateg, realizowany przez konsorcjum w składzie: Województwo Kujawsko-Pomorskie, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie i Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Nr umowy GOSPOSTRATEG1/385453/3/NCBR/2018

Hieronim Jędrzejewski

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

Warszawa 2020 r.

Wstęp 3

1. Informacja o kraju 5

2. Małe i Średnie Przedsiębiorstwa 9

2.1 Benchmark wskaźników 10

2.2 Organizacje wspierające przedsiębiorców 15

2.3 Formy prawne i organizacyjne działalności gospodarczej 17

2.4 Formy wsparcia finansowego dla MŚP 18

3. Lokalne samorządy 20

4. Charakterystyka regionu północno-wschodniego (Severovýchod) 25

5. Podsumowanie 27

6. Bibliografia 28

Streszczenie:

W raporcie przedstawiona została sytuacja małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) oraz lokalnych samorządów w tym uwarunkowania ich działalności, kształtowania ekosystemu gospodarczego, charakteru współpracy oraz zachodzących między nimi relacji. Zadania lokalnych samorządów opierają się przede wszystkim na dostarczaniu standardowych usług dla lokalnej społeczności oraz wspieraniu lokalnej przedsiębiorczości, głównie w zakresie dostarczania informacji, budowie infrastruktury oraz wspieraniu ekosystemu gospodarczego. Pomimo dynamicznego rozwoju gospodarki od lat 90-tych XX wieku a w szczególności od momentu przystąpienia do struktur Unii Europejskiej, dzięki którym czeski jak i słowacki ekosystem MŚP uzyskały dostęp do systemowego wsparcia na różnych poziomach, biznes MŚP nadal zmaga się z szeregiem problemów wynikających z transformacji gospodarki. Pomimo silnego zaangażowania w proces przemian gospodarki oraz jej dynamiki rozwojowej, istotnymi czynnikami hamującymi ich tempo jest między innymi niski poziom przedsiębiorczości oraz zdolności dostrzegania szans rynkowych. W takich krajach jak Czechy, Słowacja, Polska i inne, w których trwa transformacja gospodarki do poziomu gospodarki rynkowej jaki funkcjonuje w krajach wysokorozwiniętych, problemem wydaje się być rozumienie ekosystemu gospodarczego jako zintegrowanego i zrównoważonego systemu wzajemnych zależności wszystkich jego uczestników. Według prezentowanych wskaźników, w szczególności ‘przedsiębiorczości’, Czechy jak i Słowacja osiągają relatywnie niskie wyniki w porównaniu z innymi krajami V4 i niskie w porównaniu z krajami Europy Zachodniej. Pobudzanie przedsiębiorczości wyłącznie poprzez wykorzystywanie instrumentów finansowych nie jest wystarczająco skuteczne, a możliwości finansowego wsparcia rozwoju MŚP przez lokalne samorządy są ograniczone.

Z przeprowadzonych badań wynika, że gminy dążą do uzyskania szerszych kompetencji do decydowania o swoim systemie podatkowym i sposobie wykorzystania finansów publicznych, jednak podobnie jak w Republice Słowacji, rozwój lokalnego biznesu nie należy do priorytetów poszczególnych gmin a ich uwaga skupia się na podstawowych zadaniach, takich jak dostarczenie lub poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności. Wskaźniki charakteryzujące współpracę, określają charakter relacji między biznesem a lokalnymi samorządami jako niewystarczającą do budowania klimatu dla przedsiębiorczości oraz wzajemnego wsparcia, realizacji wspólnych projektów czy klimatu wzajemnego zaufania.

Wstęp

Raport „Współpraca lokalnych samorządów z małymi i średnimi przedsiębiorstwami w Republice Czeskiej ze szczególnym uwzględnieniem regionu północno-wschodniego (Severovýchod) został opracowany w ramach projektu „Regiogmina” prowadzonego przez konsorcjum „Gosporegio”, którego liderem jest Województwo Kujawsko-Pomorskie we współpracy ze Szkołą Główną Handlową w Warszawie oraz Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu i finansowanego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju. Niniejszy raport jest jednym z szesnastu opracowań z których każde zostało poświęcone jednemu państwu. Wybrano czternaście państw europejskich: Austria, Czechy, Dania, Finlandia, Francja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Niemcy, Słowacja, Szwajcaria, Szwecja, Wielka Brytania i Włochy oraz dwa kraje spoza Europy i są to Stany Zjednoczone Ameryki Północnej oraz Korea Południowa.

Celem opracowania raportów jest zapoznanie się z praktykami współpracy samorządów lokalnych z przedsiębiorcami w wybranych krajach i w oparciu o nie, podjęcie próby zdefiniowania rekomendacji dla wspierania budowy mechanizmów współpracy lokalnych samorządów w Województwie Kujawsko-Pomorskim z biznesem, w szczególności z sektorem Małych i Średnich Przedsiębiorstw. Opracowanie raportów zostało oparte o rekomendowane wskaźniki, sformułowane w opisie projektu „Regiogmina” gdzie na tle ogólnej charakterystyki ekonomicznej w każdym z krajów został wybrany i scharakteryzowany jeden region. Wskaźniki te określają zakres charakterystyki kraju oraz wybranego regionu w takich obszarach jak: uwarunkowania prawne i strukturalne działalności samorządów, mechanizmy kształtowania, finansowania i struktury ich budżetów, identyfikacji lokalnych instytucji

otoczenia biznesu, standardów tworzenia mikrostref aktywności gospodarczej, standardów funkcjonowania administracji lokalnej na rzecz lokalnej przedsiębiorczości, standardów współpracy lokalnej przedsiębiorczości MŚP z kluczowymi firmami regionu, stosowanych instrumentów finansowych, zasady realizacji wzmacniania otoczenia infrastrukturalnego dla nowych obszarów aktywności gospodarczej, form i zakresu dystrybucji informacji gospodarczej dla przedsiębiorców, mechanizmów wsparcia na rynku pracy i szkolnictwa, form współpracy wzajemnej samorządów oraz współpracy samorządów z przedsiębiorcami oraz form budowania ich wzajemnych relacji, podziału kompetencji władz lokalnych i przedsiębiorców dla rozwoju regionu, rozwiązań w obszarze infrastruktury komunikacyjnej, funkcjonowania lokalnych organizacji gospodarczych na poziomie gminy, istniejących lokalnych funduszy rozwoju gospodarczego, funduszy inwestycyjnych wchodzących w relacje z gminami i innych elementów uzupełniających obraz współpracy lokalnych samorządów z biznesem oraz wpływu na rozwój regionu w jakim funkcjonują.

Struktura raportu

Raport dotyczący Czech złożony jest z niniejszego wstępu oraz czterech części, gdzie pierwsza część zawiera podstawowe informacje o kraju w oparciu o makroekonomiczne wskaźniki porównawcze. Część druga poświęcona została mikro, małym i średnim przedsiębiorstwom (MŚP), które zostały scharakteryzowane w oparciu o benchmark wskaźników przedsiębiorczości, innowacyjności i poziomu rozwoju regionalnego a także omówione zostały uwarunkowania strukturalne, organizacyjne i formy wsparcia finansowego. Trzecia część raportu została poświęcona omówieniu działalności lokalnych samorządów, ich strukturze administracyjnej, posiadanym kompetencjom, strukturze budżetu oraz współpracy i relacji lokalnych samorządów z biznesem. Czwarta część jest poświęcona charakterystyce regionu północno-wschodniego (Severovýchod), której celem jest charakterystyka współpracy samorządów z MŚP w ujęciu lokalnym. Ostatnia, piąta część poświęcona jest wnioskom i rekomendacjom rozwiązań w budowaniu i rozwijaniu współpracy dla samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z lokalnym biznesem.

1. Informacja o kraju

Republika Czeska jest krajem śródlądowym w Europie Środkowej o powierzchni 78 866 km^2 i ma wspólne granice z Polską, Niemcami, Austrią i Słowacją. Stolicą a jednocześnie największym miastem Czech jest Praga w której mieszka 1,32 mln mieszkańców (2020). Do największych miast po stolicy zalicza się Brno (380 tys. mieszkańców), Ostrawa (288 tys.), Pilzno (175 tys.), Liberec (105 tys.), Ołomuniec (100 tys.) oraz miasta Czeskie Budziejowice, Hradec Králové, Usti nad Labem, Pardubice, Zlin, Kladno, Opawa i inne z liczbą mieszkańców poniżej 100 tysięcy. Najbardziej zaludnionym obszarem są Czechy Środkowe.

Czechy są republiką parlamentarną. Władzę wykonawczą sprawują prezydent oraz rząd z premierem na czele. Po podziale Czechosłowacji w styczniu 1993 roku na Republiki Czeską i Słowacką, podstawowym aktem prawnym regulującym ustrój państwa stała się Konstytucja uchwalona w grudniu 1993 roku. Parlament Czech ma siedzibę w Pradze i składa się z Senatu (izby wyższej) i Izby Poselskiej (izby niższej). Senat składa się z 81 przedstawicieli, wybieranych w wyborach powszechnych co 6 lat. Również w wyborach powszechnych co 4 lata, wybierani są przedstawiciele izby niższej w której zasiada 200 przedstawicieli. Kandydaci na przedstawicieli mogą być bezpartyjni. Do największych ugrupowań politycznych w czeskim parlamencie należą między innymi liberalna parta ANO 2011, Czeska Partia Socjaldemokratyczna ČSSD, Komunistyczna Partia Czech i Moraw KSČM, Obywatelska Partia Demokratyczna ODS, centrowa Czeska Partia Piratów, prawicowa partia SPD, chrześcijańsko-demokratyczna KDU-ČSL, centroprawicowa Top 09, ugrupowanie polityczne skupiające samorządowców STAN oraz przedstawiciele niezależni. Władzę wykonawczą sprawują prezydent i rząd. Prezydent wybierany jest w wyborach bezpośrednich i kandydować na to stanowisko może każdy, kto posiada prawo wyborcze i jest w wieku powyżej 40 lat. Do 2013 roku, wybór prezydenta dokonywany był przez delegatów do izb parlamentu. Do uprawnień Prezydenta należy między innymi zwoływanie sesji Zgromadzenia Narodowego, powoływanie i odwoływanie premiera i ministrów, przyjmowanie dymisji rządu, powoływanie władz Sądu Konstytucyjnego oraz Sądu Najwyższego i mianowanie sędziów, podpisywanie ustaw, ratyfikowanie umów międzynarodowych. Prezydent stoi również na czele sił zbrojnych. Na czele rządu stoi premier, który po powołaniu przez prezydenta musi uzyskać wotum zaufania Zgromadzenia Narodowego. Na wniosek premiera, prezydent powołuje członków rządu.

Ludność Czech liczy około 10,65 mln (2019) i jest krajem o dość niskiej liczbie urodzeń. Gęstość zaludnienia wynosi 136 mieszkańców na km^2. Około 86% ludności deklaruje obywatelstwo czeskie. Wśród ludności etnicznej największe populacje stanowią Morawianie (około 5%) i Słowacy (1,4%) oraz Polacy, Niemcy, Ukraińcy, Węgrzy, Romowie i Ślązacy. Nieco ponad 5% ludności, to obcokrajowcy wśród których do największych mniejszości należą Ukraińcy (ponad 130 tys.), Słowacy (116 tys.), Wietnamczycy (61 tys.), Rosjanie (38 tys.), Polacy i Niemcy (ponad 21 tys. każda) oraz Bułgarzy, Rumuni, i obywatele Stanów Zjednoczonych (około 10 tys.) (2018). Czechy posiadają relatywnie wysoki wskaźnik Human Development Index Ranking HDI. W 2019 roku Czechy zajęły w tym rankingu 26 miejsce i znajdują się w czołówce krajów Europy Środkowo-Wschodniej, przed Polską (poz. 32), Litwą (34), Słowacją (36), Łotwą (39), czy Węgrami (43), a także posiadają najniższy wskaźnik ubóstwa w Europie.

Produkt krajowy brutto Czech wynosi 247 mld USD (2019) a w przeliczeniu na mieszkańca 23 344 USD (2018)[1]. Gospodarka Czech jest jedną z najbardziej rozwiniętych gospodarek w Europie i do najważniejszych sektorów gospodarki należy przemysł, wytwarzający 35% PKB i są to między innymi przemysły motoryzacyjny, maszynowy, elektrotechniczny, zbrojeniowy, chemiczny a także przemysł wydobywczy i rolnictwo. Do centrów przemysłowych należą Praga, Brno, Mladá Boleslav, Pilzno i Ostrawa a do największych specjalizacji zalicza się przemysł motoryzacyjny. W Czechach znajdują się zakłady produkcyjne Toyota, Peugeot, Citroën czy Hyundai. Czeska Škoda, należąca do niemieckiego koncernu Volkswagen jest największym producentem samochodów na eksport. W Czechach produkowane są także samochody ciężarowe Tatra, Avia i Liaz. W Czechach wydobywa się przede wszystkim węgiel kamienny i węgiel brunatny, rudy żelaza i metali kolorowych, srebra, uranu, rtęci i innych. W rolnictwie uprawiane są żyto, pszenica, buraki, ziemniaki, chmiel, tytoń i inne. Ziemia rolna stanowi 54% całkowitej powierzchni kraju a jedna trzecia obszaru kraju, to tereny leśne. Ważną gałęzią gospodarki jest turystyka. Czechy odwiedza ponad 10 mln osób rocznie, z czego największą grupę stanowią Niemcy (prawie 2 mln), potem Słowacy (około 0,7 mln), Polacy (około 0,6 mln), Rosjanie (ponad 0,55 mln), Amerykanie (0,54 mln), Chińczycy (około 0,5 mln), podobnie Brytyjczycy i obywatele innych krajów.

[1] https://tradingeconomics.com/czech-republic/gdp-per-capita

Rynek pracy[2]

Według raportu OECD Labour Force Statistics 2009-2018[3], zatrudnienie w Czechach wynosiło prawie 5,3 mln pracowników z czego 60% w sektorze usług, 37,5% w przemyśle i 2,8% w rolnictwie (2018). Największa liczba osób zatrudnionych w sektorze usług pracowała w handlu (19,5%), usługach transportowych (ponad 10%), szkolnictwie i opiece zdrowotnej i społecznej (11% i 11,7%), administracji publicznej (niespełna 11%), zakwaterowaniu i usługach żywieniowych (6%) i innych. W przemyśle największą liczbę stawiły osoby zatrudnione w przetwórstwie przemysłowym (ponad 73%) oraz budownictwie (19,3%). Najniższe bezrobocie występowało w Pradze i wynosiło 1,9% (2019). Znaczącą liczbę pracowników stanowią obcokrajowcy w obszaru Unii Europejskiej, między innymi z Polski, Słowacji i Rumunii oraz spoza obszaru UE, takich jak Ukraina, Rosja, Białoruś, Wietnam, USA i inne a ich liczba wynosiła około 622 000 pracowników. W wyniku zmian demograficznych spadła liczba pracowników w wieku poniżej 40 lat oraz nastąpił wzrost liczby pracowników w wieku od 45 do 49 lat i w wieku od 55 do 59 lat oraz wzrost liczby osób powyżej 65 lat. W połowie czerwcu 2019 roku czeskie urzędy pracy oferowały około 350 000 miejsc pracy, co oznacza wysoki popyt na pracowników, jednak największy dotyczył stanowisk o najniższych kwalifikacjach. Roczna dynamika wzrostu wysokości wynagrodzenia była na poziomie 7,5% i sektorami w których najszybciej rosły było szkolnictwo (ponad 10%) oraz usługi finansowe i ubezpieczeniowe.

W ujęciu regionalnym, raport objął badaniem region północno-wschodni (Severovýchod), w skład którego wchodzą trzy regiony samorządowe i są to Liberec, Pardubice i Hradec Králové. Region Liberec jest regionem przemysłowym, a stopa bezrobocia w tym regionie wynosi 3,1% (2019). W regionie dominują przemysł tekstylny, branże szklane i biżuteryjne oraz produkcja samochodów i akcesoriów samochodowych, konstrukcji, obrabiarek, wyrobów z tworzyw sztucznych, gumy, materiałów izolacyjnych, wyposażenie kuchni, usługi telekomunikacyjne, spedycyjne, logistyczne, turystyka oraz rolnictwo. Szkolnictwo obejmuje edukacje podstawową, ponadpodstawową oraz uniwersytecką (Politechnika Liberecka). Jednym z najważniejszych pracodawców w regionie jest szpital w Liberecu. Do największych pracodawców należą Knorr-Bremse ČR, Drylock Technologies, Preciosa, Magna Exteriors, Benteler, Fehrer Bohemia, Denso Manufacturing Czech. W regionie Pardubice stopa

[2] Zestawienie danych statystycznych zatrudnienia i bezrobocia w analizowanych krajach w okresie od 2005 do 2019 roku znajduje się w załączniku nr 1 'Rynek pracy'.
[3] https://read.oecd-ilibrary.org/employment/oecd-labour-force-statistics-2019_g2g9fb3e-en#page1

bezrobocia wyniosła 1,8% (2019) i dominują tu przemysł mechaniczny, elektryczny, chemiczny, wytwórczy, rolniczy i spożywczy a największymi pracodawcami są firmy Foxconn, Panasonic Automotive Systems, Synthesia, Kiekert-CS oraz uniwersytet w Pardubicach i szpital. Region Hradec Králové jest regionem przemysłowym, rolniczym i turystycznym. Stopa bezrobocia jest zróżnicowana regionalnie i wynosiła od 2 do nawet 6%. Średnia stopa wynosiła od 2% do 3% (2019). Struktura zatrudnienia charakteryzuje się wysokim odsetkiem osób zatrudnionych posiadających wyższe wykształcenie. Największymi pracodawcami są Škoda Auto, Arrow, Juta International CR, Trelleborg Bohemia, Continental Automotive, Saar Gummi, Kimberly-Clark i Tyco Electronics.[4] W latach 2014 – 2018 największy przyrost liczby nowych stanowisk pracy miał w przemyśle, administracji publicznej, edukacji i usługach opieki zdrowotnej i społecznej. (Rysunek 1)

Rysunek 1: Udział sektorów gospodarki we wzroście zatrudnienia (2010 – 2019)

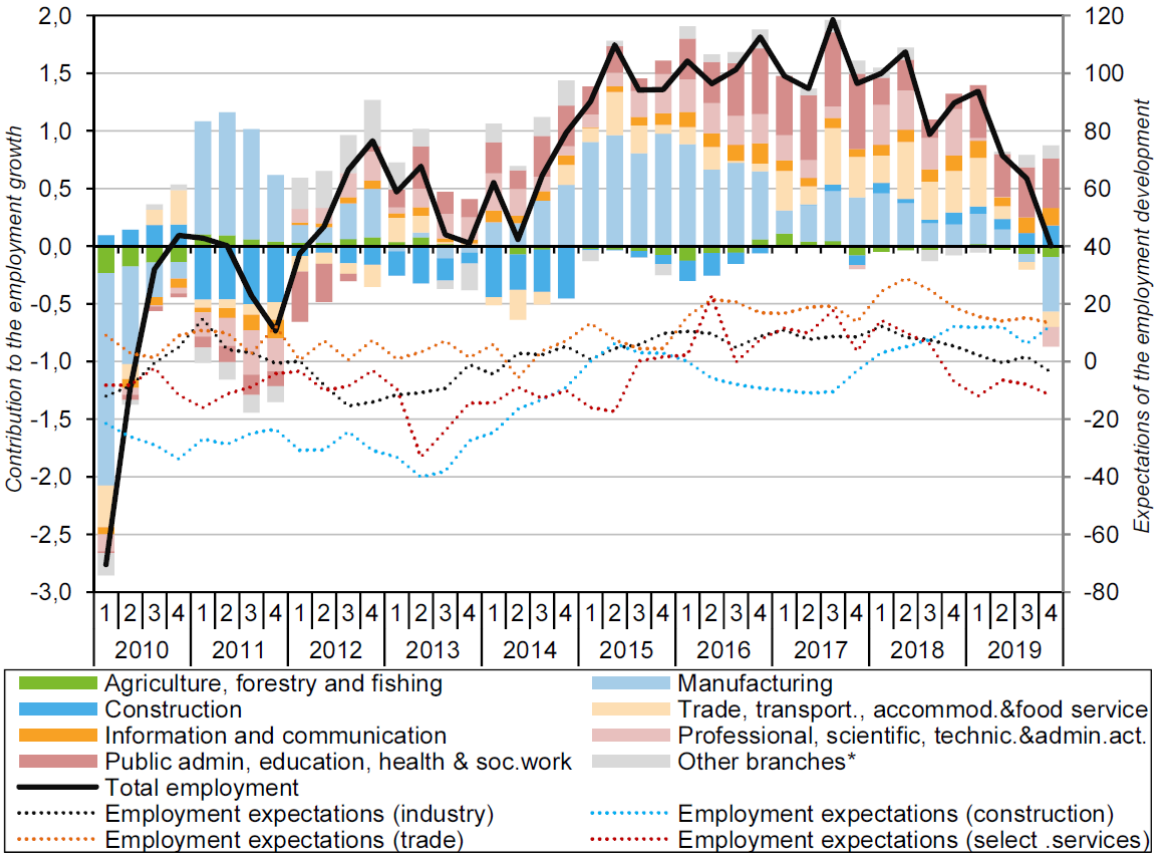

źródło: The Czech Development, Year 2019, Summary Data on the Czech Republic, Český statistický úřad

[4]https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=2766&countryId=CZ&acro=lmi&lang=en&regionId=CZ0&nuts2Code=%20&nuts3Code=&regionName=National%20Level

W ujęciu lokalnym gmina nie ma znaczącego wpływu na kształtowanie lokalnego rynku pracy, nie posiada własnych środków finansowych w ramach własnego budżetu i nie opracowuje specjalnych programów wspierających lokalny rynek pracy.[5]

2. Małe i Średnie Przedsiębiorstwa

Według danych z 2017 roku (Tabela 1) w Republice Czeskiej działało nieco ponad 1 mln małych i średnich przedsiębiorstw w których zatrudnionych było 2,45 mln pracowników, co stanowiło 99,8% zatrudnionych. Pomimo stosunkowo niedużej liczby dużych przedsiębiorstw, zatrudniających powyżej 250 pracowników w stosunku do MŚP, liczba zatrudnionych w dużych przedsiębiorstwach była stosunkowo wysoka i wynosiła prawie 1,2 mln pracowników. W porównaniu z danymi pochodzącymi z porównywalnego badania dla Republiki Słowackiej w której populacja jest o połowę mniejsza od populacji Czech, to liczba mikroprzedsiębiorstw jest proporcjonalnie o połowę mniejsza, jednak liczba małych, średnich i dużych słowackich przedsiębiorstw stanowi już jedną trzecią liczby tych przedsiębiorstw w Czechach. W czeskich MŚP zatrudnionych jest 67,2% pracowników, co nieznacznie przewyższa średnią wartość zatrudnionych w tym sektorze w krajach Unii Europejskiej, ale jest niższe od liczby zatrudnionych w MŚP na Słowacji (72,7%). Natomiast w przypadku zatrudnienia w dużych przedsiębiorstwach, w Słowacji zatrudnionych było 27,3% a w Czechach 32,8% pracowników, co w obu krajach stanowi wartość niższą od średniej zatrudnienia w krajach UE.

Tabela 1. Liczba przedsiębiorstw oraz zatrudnienie w poszczególnych klasach MŚP (2017)

Klasa	Ilość przedsiębiorstw CZECHY	CZECHY	EU28	Zatrudnienie CZECHY	CZECHY	EU28	CZECHY Obroty EUR mld	CZECHY	EU28
Mikro 1 - 9	991 130	96,10%	93,10%	1 132 935	31,10%	29,40%	20,20	19,90%	20,70%
Małe 10 - 49	32 211	3,10%	5,80%	632 430	17,40%	20,00%	14,50	14,30%	17,80%
Średnie 50 - 249	6 802	0,70%	0,90%	680 317	18,70%	17,00%	20,90	20,60%	18,30%
MŚP Total	**1 030 143**	**99,80%**	**99,80%**	**2 445 682**	**67,20%**	**66,40%**	**55,70**	**54,70%**	**56,40%**
od 250	1 619	0,20%	0,20%	1 193 619	32,80%	33,60%	46,10	45,30%	43,20%
TOTAL	**1 031 762**			**3 639 301**			**101,70**		

źródło: 2018 SBA Fact Sheet (EC)

[5] Informacje uzyskane z ankiety MSZ (załącznik nr 2 CZ)

2.1 Benchmark wskaźników (SBA, DB, GEI, GII, REDI)

Raport programu Small Business Act for Europe (SBA) podsumowujący stopień wdrożenia czynników zwiększających konkurencyjność MŚP wykazuje interesującą charakterystykę w obszarze ‘wsparcia państwa i zamówieniach publicznych’ oraz ‘umiejętności i innowacji’, których wartości są znacznie wyższe od średniej dla krajów Unii Europejskiej. Najniższe wartości dotyczą ‘internacjonalizacji’, ‘spójności z rynkiem UE’ oraz ‘sprawności administracji’. Wskaźnik ‘przedsiębiorczości’ jest nadal niski i jego wartość jest znacznie niższa od średniej UE. Ogólna ocena wykazuje wyniki podobne do średniej unijnej, jednak występujące różnice nadal wymagają wprowadzania wdrożeń, zwiększających skuteczność programu SBA. Określona dla Czech „Strategia wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw na lata 2014–2020” zakłada „Plan działania na rzecz wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw”, stanowiący plany operacyjne na ten okres. Czechy podjęły 13 działań politycznych dotyczących 5 z 10 obszarów zgodnie z programem SBA w których uwzględniono niektóre zalecenia na rzecz wsparcia dla MŚP w zakresie badań, rozwoju i innowacji, które dotyczyły obszaru charakteryzowanego przez wskaźnik ‘umiejętności i innowacji’ i w tym też obszarze nastąpił największy postęp. Niewiele jednak osiągnięto w zakresie wskaźnika „drugiej szansy”. (Rysunek 2)

Rysunek 2. Wskaźniki SBA dla Czech (2019)

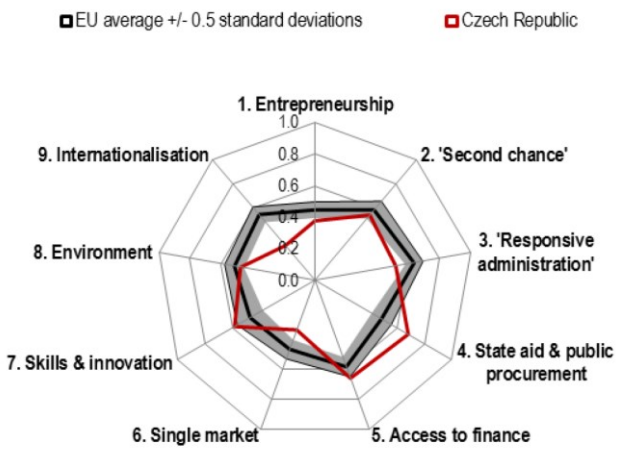

źródło: SBA Report – Czech Republic 2019

W raporcie **Doing Business** (DB 2020) Czechy plasują się na pozycji 41 z wynikiem 76,3 i zajmują 14 pozycję w zestawieniu krajów analizowanych w projekcie Gospostrateg przed Holandią (poz. 42 – wynik 76,1) i Słowacją (poz. 45 – wynik 75,6). Według DB, najwyższe wskaźniki dotyczą formalnych procedur związanych z międzynarodowym przepływem towarów i jest to taki sam wynik jaki mają Włochy, Słowacja i Polska. Obszary o najniższych wskaźnikach, to przede wszystkim wskaźnik dotyczący ‘rozpoczęcia biznesu’, gdzie liczba procedur związanych z rejestracją wynosi 9 procedur i pozycja tego wskaźnika w porównaniu z innymi krajami uprzemysłowionymi znajduje się na 134 miejscu za Polską, Niemcami i Włochami. (Rysunek 3) Najniższy wynik dotyczy wskaźnika związanego z liczbą 21 procedur niezbędnych do uzyskania zezwoleń na budowę a średni czas na ich uzyskanie wynosi 246 dni. (Tabela 2).

Rysunek 3. Benchmark wskaźnika rozpoczęcia działalności w Czechach w rankingu Doing Business

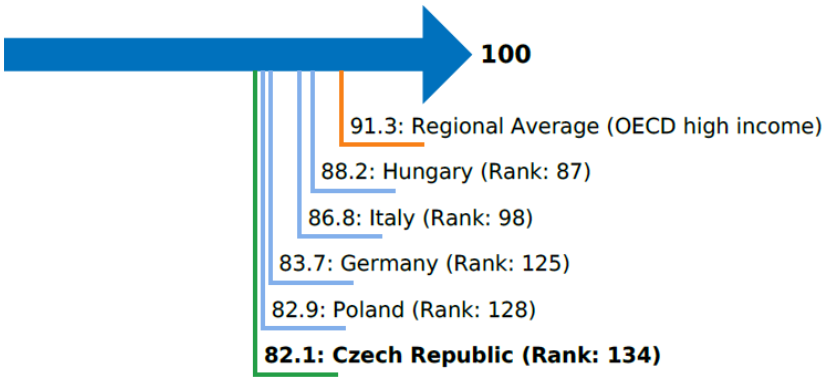

źródło: Doing Business 2019

Od 2008 roku Czechy konsekwentnie podnoszą skuteczność regulacji i najwięcej zmian wprowadziły w zakresie wskaźnika ‘rozpoczęcia biznesu’ (2008, 2015, 2017 i 2018) i procedur związanych z procedurami podatkowymi (2009 - 2013), jednak w 2018 roku, wprowadzono skomplikowane procedury związane z oświadczeniami dotyczącymi podatku VAT. Zwiększono również skuteczność procedur związanych z rejestracją nieruchomości (2012, 2013) oraz dostępności uzyskania kredytu (2015).

Tabela 2. Zestawienie wartości wskaźników składających się na pozycję Czech w rankingu Doing Business 2020

CZECHY	76,3
Starting a business	134
Dealing with construction permits	157
Getting electricity	11
Registering property	32
Getting credit	48
Protecting minority investors	61
Paying taxes	53
Trading across borders	1
Enforcing contracts	103
Resolving insolvency	16

źródło: opr. własne według Doing Business 2019

W rankingu Global Entrepreneurship Index (GEI 2018) Czechy znajdują się na przedostatnim 38 miejscu z wynikiem 43,4 za Słowacją (poz. 36 – wynik 44,9) i przed Włochami (poz. 42 – wynik 41,4), co jest potwierdzeniem badania wskaźników w ramach programu SBA. Na 137 badanych krajów dla maksymalnej punktacji 100, Czechy uzyskały wynik najniższy dla wszystkich krajów analizowanych w projekcie Gospostrateg. Należy w tym miejscu zwrócić uwagę na niezgodność wspomnianego raportu SBA z niniejszym rankingiem w przypadku wskaźnika ‘internacjonalizacji’, które w indeksie GII jest najwyżej ocenianym wskaźnikiem, a w raporcie SBA wartość tego wskaźnika znajduje się znacznie poniżej średniej. Rozbieżność ta wynika z zasięgu badania, które w przypadku SBA dotyczy ograniczonej ilości krajów do członków Unii Europejskiej a w przypadku GEI 137 dotyczy krajów na całym świecie. (Tabela 3)

Tabela 3. Składniki wyników jednostkowych GEI dla Czech

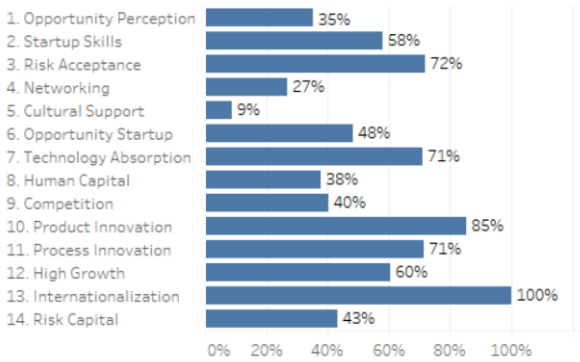

źródło: Global Entrepreneuship Index 2018

Niewiele lepiej wygląda sytuacja Czech w zestawieniach dotyczących innowacyjności. W badaniu poziomu innowacyjności według rankingu The Global Innovation Index (GII) z 2019 roku Czechy zajmują 26 pozycję w rankingu z wynikiem 49,43 i znajdują się na 13 miejscu wśród analizowanych krajów w projekcie Gospostrateg przed Hiszpanią (poz. 29 – 47,85), Włochami (poz. 30 – 46,30), Słowacją (poz. 37 – wynik 42,05) i Polską (poz. 39 – 41,31) (Tabela 4)**.** Najwyższe wartości jednostkowe, składające się na sumaryczny wynik indeksu innowacyjności dotyczy wyników związanych z wynikami ‘wiedzy i technologii’, które dotyczą tworzenia, wpływu i dyfuzji wiedzy (16), ‘kreatywności’ (21) oraz ‘charakteru biznesu’ 25). Najsłabsze wskaźniki dotyczą ‘charakteru rynku’ (46), ‘kapitału ludzkiego’ (34) i ‘infrastruktury’ (32).

Tabela 4. Składniki globalnego indeksu innowacyjności Czech

Składniki GII CZECHY	Wartość jednostkowa	**26**
INSTYTUCJE Środowisko polityczne, regulacje, środowisko biznesowe	78,6	**29**
KAPITAŁ LUDZKI I BADANIA Edukacja, szkolnictwo wyższe, badania i rozwój	43,4	**34**
INFRASTRUKTURA ICT, ogólna infrastruktura, zrównoważenie ekologiczne	56,4	**32**
CHARAKTER RYNKU Kredyt, inwestycje, wymiana handlowa, konkurencyjność, wielkość rynku	52,4	**46**
CHARAKTER BIZNESU Wiedza pracowników, powiązania innowacyjne, wykorzystanie wiedzy	46,3	**25**
WYNIKI WIEDZY I TECHNOLOGII Tworzenie wiedzy, wpływ wiedzy, dyfuzja wiedzy	43,8	**16**
WYNIKI KREATYWNOŚCI Wartości niematerialne, towary i usługi kreatywne, kreatywność w sieci internetowej	43,1	**21**

źródło: The Global Innovation Index 2019

Wskaźniki innowacyjności w ujęciu regionalnym dla Czech otrzymane przy zastosowaniu narzędzia porównawczego Regional Innovation Scoreboard (RIS)[6] z 2019 roku, które wykorzystuje najnowsze statystyki Eurostatu i innych uznanych na świecie źródeł, wskazują jedynie Pragę jako silnego innowatora ‘strong innovator’ z wynikiem 103,59. Wszystkie pozostałe regiony zaklasyfikowane są jako innowatorzy umiarkowani (moderate innovator) z wynikami od 60,06 dla regionu północno-zachodniego (Severozápad) do 88,68 dla regionu północno-wschodniego (Severovýchod). Dla porównania najbardziej innowacyjny region Słowacji Bratislavský kraj według RIS jest ‘umiarkowanym

[6] https://interactivetool.eu/RIS/index.html

innowatorem’ i osiąga wynik 92,63 i jest wyższy od wszystkich regionów Czech ‘umiarkowanych innowatorów’, ale niższy od regionu Pragi.

W rankingu przedsiębiorczości regionalnej i rozwoju (The Regional Entrepreneurship and Development Index REDI) Czechy znajdują się na pozycji 80 z wynikiem 37 indeksu. Podział na regiony nie występuje i porównanie zróżnicowania poziomu przedsiębiorczości w ujęciu regionalnym dla Czech za pomocą udostępnionego narzędzia nie jest możliwe. Dla zilustrowania różnic regionalnych przyjęto jak we wcześniejszych raportach duński region Hovedstaden oraz region bratysławski (Bratislavský kraj). (Rysunek 4)

Rysunek 4. Porównanie wskaźników rozwoju regionów REDI Czech i regionu Bratislavský kraj oraz duńskiego regionu Hovedstaden

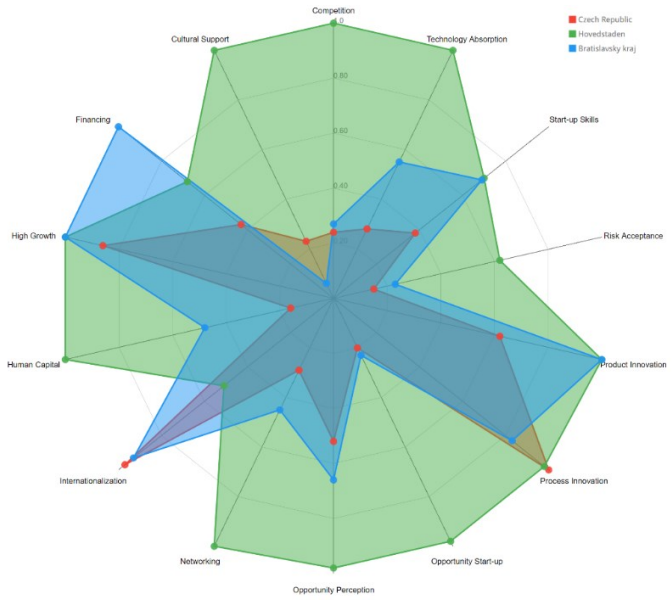

Źródło: oprac.własne w oparciu o narzędzie http://blogs.lse.ac.uk/redi/compare-regions

Rysunek wskazuje na duże podobieństwa wskaźników między regionami Czech i słowackiego regionu Bratysławy. W obu regionach wskaźniki ‘konkurencyjności’, ‘wsparcia kulturowego’, ‘absorpcji technologii’, ‘networkingu’, ‘kapitału ludzkiego’, ‘postrzegania szans’ i ‘możliwości dla startupów’ są na bardzo niskim poziomie, co w odniesieniu do regionu Hovedstaden wyraźnie sygnalizuje kierunki na jakie mniej rozwinięte regiony powinny kłaść szczególny nacisk w projektowaniu strategii rozwojowych. Jakkolwiek ogólna ocena regionów Czech i Słowacji są niskie, to na szczególną uwagę zasługują wskaźniki ‘innowacji procesowych’ w przypadku Czech oraz ‘finansowania’, ‘wysokiego wzrostu’ i ‘innowacji produktowych’ w przypadku regionu Bratysławy (Tabela 5). W zaproponowanym przez Global Entrepreneurship Index 2019 ramowym modelu przedsiębiorczości, szerzej omówionym

w raporcie dotyczącym Wielkiej Brytanii, zwraca się uwagę na znaczenie otoczenia wpływającego na jej kształt, kondycję oraz szanse rozwojowe przedsiębiorstwa. Wskazywanie zatem różnic regionalnych nie służy wyłącznie porównaniom wartości wskaźników, ale określa kondycję i warunki otoczenia w jakich przedsiębiorstwa w danym regionie działają. Charakteryzują szeroki zakres działań jakie należy podejmować, aby stwarzać lepsze warunki dla przedsiębiorczości i zmniejszać różnice rozwojowe.

Tabela 5. Składniki REDI dla Czech

WSKAŹNIK	REGION		
	Hovedstaden	Czechy	Bratislavský kraj
competition	1,00	**0,24**	0,27
cultural support	1,00	**0,23**	0,06
financing	0,68	**0,43**	1,00
high growth	1,00	**0.86**	1,00
human capital	1,00	**0,16**	0,48
internationalization	0,51	**0,97**	0,93
networking	1,00	**0,29**	0,45
opportunitu perception	0,98	**0,52**	0,66
opportunity start-up	0,98	**0,20**	0,23
process innovation	0,98	**1,00**	0,83
product innovation	1,00	**0,62**	1,00
risk acceptance	0,62	**0,15**	0,23
start-up skills	0,70	**0,38**	0,69
technology absorption	1,00	**0,28**	0,55

Źródło: oprac.własne w oparciu o narzędzie http://blogs.lse.ac.uk/redi/compare-regions

2.2 Organizacje wspierające przedsiębiorców

Organizacje wspierające przedsiębiorców są istotnym elementem ekosystemu gospodarczego i rola działalności takich organizacji jest kluczowa w budowaniu klimatu przedsiębiorczości i stabilności rozwoju. Czeskie organizacje wspierające przedsiębiorców za swoją misję obierają wszystkie najważniejsze zadania dla osiągniecia powyższych celów.

Stowarzyszenie małych i średnich przedsiębiorstw AMSP CR[7] jest organizacją apolityczną i powstało w 2001 roku. Skupia około 260 000 przedsiębiorców i reprezentuje interesy MŚP jako ciało doradcze w różnego rodzaju komitetach doradczych, przedstawia opinie, prowadzi badania rynku oraz szereg praktycznych działalności wspierających przedsiębiorców, między innymi poprzez dostarczanie usług szkoleniowych i konsultacyjnych, networkingu, prowadzi doradztwo prawne oraz wspiera w pozyskiwaniu dofinansowania dla prowadzonej działalności gospodarczej. Organizacja AMSP posiada własne pismo Trade News przeznaczone dla MŚP. Organizacja zajmuje się promowaniem eksportu, innowacji i przedsiębiorczości, wspieraniem rzemiosła, promowaniem i wspieraniem działalności gospodarczej kobiet. Prowadzi również własne projekty, między innymi promujące młodych 'Svou cestou' oraz biznes rodzinny. Z kolei Konfederacja Przemysłu Republika Czeska SP ČR, to organizacja lobbingowa, działająca na poziomach krajowym i międzynarodowym. To organizacja parasolowa dla 30 stowarzyszeń oraz 133 podmiotów, skupiająca około 11 000 członków. Również jest organizacją apolityczną i członkostwo w niej jest dobrowolne. Jej priorytety działalności opierają się na wspieraniu czeskiego biznesu między innymi w kwestiach prawnych, podatkowych, zasobów ludzkich, przemysłu 4.0, eksportu, rynku pracy, innowacji, badań i rozwoju a także spraw dotyczących Unii Europejskiej. Organizacja jest także członkiem Business Europe.[8] Następnie Izba Handlowa Republiki Czeskiej Hospodářská Komora České Republiky[9], sięgająca tradycji przedwojennych organizacji przemysłowych i handlowych oraz samorządów biznesowych. Tradycje tych organizacji sięgają działalności izb handlowych z okresu cesarstwa austro-węgierskiego, kiedy takie organizacje miały swoje przedstawicielstwa Pradze, Brnie, Pilznie, Czeskich Budziejowicach i innych. Skupia około 16 000 członków działających w 60 izbach, które mają swoje siedziby w regionach i reprezentują interesy całego biznesu czeskiego. Ponad połowa największych czeskich firm są członkami Izby. Konfederacja Związków Pracodawców i Przedsiębiorców KZPS, to organizacja skupiająca 8 stowarzyszeń pracodawców, reprezentujących 22 000 podmioty w których zatrudnionych jest około 1,3 mln pracowników, zajmująca się wspieraniem interesów członków oraz utrzymywaniem współpracy z władzami państwowymi, związkami zawodowymi i organizacjami pracodawców.[10] Warto również dodać, że wymienione powyżej organizacje SP, Czeska Izba Handlowa oraz KZPS posiadają swoje przedstawicielstwo CEBRE przy Unii Europejskiej, które zajmuje się między innymi priorytetowymi

[7] https://www.spcr.cz/en/membership/membership-base/industry-and-professional-associations/clen/3017-association-of-small-and-medium-sized-enterprises-of-the-czech-republic

[8] https://www.spcr.cz/en
[9] https://www.komora.cz/o-nas/
[10] http://www.kzps.cz/obsah/791/o-nas

tematami, takimi jak strategie jednolitego rynku UE, rynku cyfrowego oraz unii energetycznej i reprezentuje interesy czeskiego biznesu. Oprócz reprezentacji, prowadzi badania i analizy spraw UE, szkolenia i reprezentuje swoich członków między innymi w Business Europe, Euro Commerce i Eurochambres.[11]

2.3 Formy prawne i organizacyjne działalności gospodarczej

Do najczęściej stosowanych, tradycyjnych form prowadzenia działalności gospodarczej należą jednoosobowa działalność gospodarcza, spółka jawna, spółka komandytowa, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i spółka akcyjna.

Jednoosobowa działalność gospodarcza prowadzona jest pod własnym imieniem i nazwiskiem, którą rejestruje się w rejestrze działalności gospodarczej. Dopuszczalne jest stosowanie dodatkowej nazwy działalności a także zarejestrowania działalności wraz z zastrzeżeniem tej nazwy, ale taka forma wymaga zgłoszenia działalności w rejestrze spółek, co rodzi obowiązek prowadzenia pełnej księgowości. Odpowiedzialność za zobowiązania przedsiębiorcy, prowadzącego taką działalność jest osobista i całym swoim majątkiem. Podobnie w spółce jawnej (veřejná obchodní společnost - v.o.s.), dla której konieczne jest sporządzenie umowy spółki oraz rejestracja w rejestrze spółek. Rejestracji również wymaga spółka komandytowa (komanditní společnost – k.s.) w której co najmniej jeden ze wspólników musi posiadać odpowiedzialność nieograniczoną a drugi jest inwestorem. W spółce z ograniczoną odpowiedzialnością (společnost s ručením omezeným – s.r.o.) wspólnicy obejmują udziały, ale spółka taka może zostać powołana przez jednego założyciela, osobę fizyczną lub prawną. Kwota kapitału musi wynosić co najmniej 200 000 CZK, z czego minimalny wkład przypadający na jedną osobę 20 000 CZK. Najważniejsze decyzje podejmowane są przez zgromadzenie wspólników, które uchwala statut, powołuje i odwołuje dyrektorów oraz radę nadzorczą i podejmuje decyzje o podziale zysku. Do założenia spółki akcyjnej (akciová společnost – a.s.) minimalny wymagany kapitał wynosi 2 miliony CZK a w przypadku oferty publicznej spółki, kapitał ten wynosi 20 milionów CZK, przy czym 30% powinno zostać wpłacone podczas rejestracji w gotówce. Spółka wymaga rejestracji w rejestrze handlowym i podczas rejestracji należy podać dane o liczbie, wartości nominalnej i klasie akcji a także dane dotyczące zarządu spółki oraz rady nadzorczej. W przypadku gdy obrót spółki przekracza 80 mln CZK rocznie lub liczba osób zatrudnionych wynosi ponad 50 osób lub aktywa przekraczają 40 mln CZK,

[11] https://cebre.cz/en/

spółka musi przeprowadzać roczne sprawozdania finansowe, które są badane przez audytora oraz publikowane. Spółdzielnie (družstvo), to podmioty gospodarcze do których założenia wymagany jest kapitał minimalny w wysokości 50 000 CZK, który musi zostać zgłoszony w rejestrze handlowym. Minimalna liczba osób założycieli wynosi 5 osób fizycznych lub 2 osoby prawne.

Opodatkowanie osób fizycznych w zryczałtowanej formie wynosi 15 % a podstawą opodatkowania jest wynagrodzenie brutto powiększone o składki na ubezpieczenie społeczne. Przy dochodzie przekraczającym 48-krotność przeciętnego wynagrodzenia, dodatkowo nalicza się 7% podatek solidarnościowy. Stawka podatkowa dla osób prawnych wynosi 19% a stawka podatku VAT na większość produktów i usług wynosi 21%. Stawki obniżone do 15% lub 10% dotyczą między innymi podstawowych artykułów spożywczych, farmaceutyków i artykułów dla dzieci.

2.4 Formy wsparcia finansowego dla MŚP

Wsparcie finansowe dla małych i średnich przedsiębiorstw jest oferowane w postaci pożyczek i gwarancji, ulg podatkowych, dotacji i innych instrumentów typu faktoring, leasing, crowdfunding, fundusze kapitałowe i inne formy a oferta instrumentów finansowych na wsparcie MŚP oferowana jest przez kapitał prywatny i państwowy. Informacje na temat oferty finansowania znajdują się na dostępnych stronach internetowych organizacji wspierających przedsiębiorców w tym izb handlowych, izb branżowych, stronach regionalnych samorządów, stronach agencji rządowych, banków i instytucji finansowych. Wsparcie państwa obejmuje przede wszystkim środki na finansowanie rozwoju, wsparcie sektora energii, eksportu, szkolenia doskonalące umiejętności przedsiębiorcze oraz badania, rozwój i innowacje. Fundusze wsparcia obejmują krajowe i unijne programy gwarancyjne, między innymi poprzez rządowe gwarancje pożyczkowe Czesko-Morawskiego Banku Gwarancji i Rozwoju (CMGDB), oferującego programy ‘Gwarancja’ i ‘Ekspansja’ oraz programy finansowane z budżetu państwa ‘Energ’ i ‘Vadium’. Program Vadium oferuje przedsiębiorcom biorącym udział w przetargach publicznych gwarancje do 50 mln CZK. Wsparcie dla eksporterów oferuje Czech Export Bank. Finansowanie przedsiębiorstw innowacyjnych oferuje program ‘Inostart’.

Oferty wsparcia finansowego przeznaczone są dla MŚP na różnych etapach rozwoju, ale najwięcej ofert dotyczy finansowania projektów innowacyjnych i rozwojowych. Program ‘Infin’ oferowany jest przedsiębiorcom mającym swoją siedzibę w Pradze, którzy prowadzą działalność nie dłużej niż 7 lat. Jest to oferta pożyczki inwestycyjnej w wysokości od 750 000 CZK do 3 mln CZK na okres do 6 lat bez

odsetek oraz opłat i obejmuje do 90% kosztów kwalifikowanych. Dla przedsiębiorców z dłuższą historią oferowania jest pożyczka inwestycyjna w wysokości od 1 mln do 15 mln CZK i wysokości do 50% kosztów kwalifikowanych, również bez odsetek i prowizji. Pożyczki w programie ‘S-enterprise’ oferowane są dla przedsiębiorców MŚP na finansowanie projektów inwestycyjnych oraz na rozpoczęcie lub rozwój działalności gospodarczej i ma zasięg ogólnokrajowy. Jest to pożyczka w kwocie od 650 000 CZK do 25 mln CZK na okres do 12 lat bez odsetek oraz opłat i można ją przeznaczyć na zakup maszyn i urządzeń, remont budynków wykorzystywanych do prowadzenia działalności gospodarczej, na zakup wartości niematerialnych. Przykładem pożyczki na wsparcie projektów w zakresie oszczędności energii, to oferowana w ramach programu operacyjnego „Przedsiębiorstwa i innowacje na rzecz konkurencyjności” Ministerstwa Przemysłu i Handlu pożyczka na okres do 10 lat w wysokości od 500 000 CZK do 60 mln CZK z wkładem finansowym na spłatę odsetek do 4 mln CZK, którą przeznaczyć można na modernizacje dystrybucji energii elektrycznej, gazowej i cieplnej w budynkach, instalacje jednostek kogeneracyjnych, zmniejszanie energochłonności budynków, modernizacje oświetlenia, urządzeń do produkcji energii, wymianę energochłonnych maszyn i urządzeń i tym podobnych. Pożyczki ‘Energ’ przeznaczone są dla MŚP i mogą wynosić od 1 mln do 20 mln CZK na okres do 10 lat dla projektów realizowanych w Pradze oraz z przeznaczeniem na modernizacje energetyczne urządzeń do produkcji energii, instalacje, przebudowę dystrybucji energii i tym podobne.

Fundusze gwarancyjne

Czesko-Morawski Bank Gwarancji i Rozwoju (CMZRB) powstał w 1992 roku i jest bankiem państwowym, którego zadaniem jest wspieranie rozwoju gospodarczego Czech oraz ułatwianiem dostępu do finansowania dla MŚP. Oferuje preferencyjne pożyczki, gwarancje bankowe i subwencje pochodzące z budżetu państwa oraz funduszy strukturalnych UE. W ramach programu ‘Gwarancja 2015-2023’, bank wspiera firmy rodzinne MŚP poprzez udzielanie gwarancji w inwestycjach do 80% kapitału gwarantowanej pożyczki i można ją przeznaczyć na zakup udziałów w firmie rodzinnej lub zakup przedsiębiorstwa firmy rodzinnej. Gwarancja przeznaczona jest dla podmiotów nabywających udziały w takich firmach lub nabywających takie firmy. W ramach programu ‘Expanze’, bank CMZRB udziela gwarancji na zaciągnięcie kredytów inwestycyjnych i operacyjnych w bankach komercyjnych. Oferowana gwarancja obejmuje kwotę gwarantowaną w wysokości od 4 mln do 40 mln CZK do 70% kapitału gwarantowanej pożyczki na okres do 10 lat z przeznaczeniem na zakup nieruchomości lub w przypadku specjalnych projektów na regionalne projekty rozwojowe, efektywne

wykorzystanie wody w przemyśle, czy odzysk materiałów i energii z odpadów. Wtedy kwota gwarantowanej pożyczki wynosi od 1 mln do 60 mln CZK i obejmuje do 80% gwarantowanej pożyczki na okres do 10 lat. Celem gwarancji M[12] (przeznaczonej dla MŚP) w programie Gwarancji 2015–2023 jest ułatwienie dostępu do pożyczek bankowych dla MŚP działających w obszarze produkcji, handlu, sprzedaży detalicznej i hurtowej, budownictwa, transportu, zakwaterowania, gastronomii i innych usługach. Pożyczka gwarantowana na inwestycje do 70% kapitału może zostać wykorzystana na zakup maszyn i urządzeń, zakup rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych. W ramach programu ‘Inostart’, przedsiębiorstwa MŚP działające w obszarach produkcyjnym, budowlanym i energii mogą uzyskać gwarancje na pożyczkę, którą udziela największy czeski bank komercyjny Česká Spořitelna i może zostać ona przeznaczona na nabycie rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych i prawnych oraz wydatki i koszty operacyjne. Gwarancja obejmuje do 70% kwoty gwarantowanej pożyczki oraz niską opłatę gwarancyjną.

Powyższe przykłady wsparcia stanowią jedynie wybór najbardziej popularnych form pozyskiwania funduszy na rozwój, przeznaczonych dla czeskich MŚP.

3. Lokalne samorządy

W Czechach występują trzy poziomy zarządzania - centralny, regionalny i miejski. Podział terytorialny samorządów składa się z 14 regionów (kraje), do których zaliczana jest również Praga, stanowiąca wydzieloną jednostką samorządową i ma status zarówno regionu, jak i gminy a także 6 258 gminy (obce). Władze lokalne nie posiadają uprawnień legislacyjnych. Kompetencje władz lokalnych i regionalnych określają ustawy o regionach oraz o gminach, a kompetencje delegowane są ustawami sektorowymi. Finansowanie samorządów w obszarach delegowanych kompetencji zapewnia rząd. Pomiędzy gminami i regionami nie ma formalnej hierarchii. Największym regionem Republiki Czeskiej jest region Środkowoczeski (Středočeský Kraj) ze stolicą w Pradze. (Rysunek 5)

[12] https://www.cmzrb.cz/en/podnikatele/zaruky/m-zaruka-za-uver-v-programu-zaruka-2015-az-2023/

Rysunek 5. Podział Czech na regiony

źródło: Wikipedia

Urzędy ‘okresów’, czyli mniejszych jednostek administracyjnych zostały zniesione na mocy ustawy z 2003 roku. Jednak ten poziom administracji wykorzystywany jest dla celów organizacji takich usług jak służba zdrowia, policja czy sądownictwo oraz dla celów statystycznych. Najmniejszymi jednostkami samorządowymi są gminy (obce).

Kompetencje władz regionalnych obejmują między innymi takie obszary jak edukacja na poziomie wykształcenia średniego, służby socjalne, regionalny transport publiczny oraz sieć drogowa, planowanie przestrzenne, środowisko, opiekę zdrowotną, służby przeciwpożarowe, regionalny rozwój gospodarczy, turystykę, współpracę regionalnę i międzynarodowę oraz kompetencje delegowane przez państwo. Na poziomie lokalnym są to służba zdrowia i opieka społeczna, zarządzanie drogami lokalnymi i transport publiczny, straż miejska, szkolnictwo podstawowe, kultura i sport, mieszkalnictwo, gospodarka wodna, przetwarzanie odpadów, ogrzewanie miejskie i lokalny rozwój. Obowiązki samorządu dzielą się kompetencje niezależne i uprawnienia przekazane, które są zadaniami przekazywanymi przez władze centralne. W ramach kompetencji niezależnych, samorządy mają prawo wdrażać własne polityki, które dotyczą przede wszystkim zatwierdzania budżetu, zarządzanie samorządem lokalnym, powoływaniem spółek i innych organizacji, organizacją lokalnych referendów, nakładaniem kar za przestępstwa administracyjne, planowaniem katastralnym i współpracą z innymi gminami. Obowiązkiem gmin jest finansowanie dostarczanych usług, które realizowane są z dochodów

własnych, uzyskiwanych przede wszystkim z podatków. Jednym z podstawowych praw samorządów lokalnych w Czechach jest posiadanie nieruchomości oraz zarządzanie nimi i stanowią one istotne źródło ich dochodów. Głównym źródłem dochodów dla gmin są podatki lokalne. Dzielą się one na podatki dzielone do których przede wszystkim należy podatek VAT, stanowiący 40% całkowitych dochodów podatkowych oraz podatki niepodzielne, do których należy podatek od nieruchomości.

System finansowy i struktura budżetu lokalnych samorządów

Wydatki samorządu terytorialnego wynoszą 3 536 USD na głowę mieszkańca, co w porównaniu ze średnią dla krajów OECD jest wynikiem o połowę niższym (6 817 USD OECD) i stanowi 25,8% wydatków publicznych (40,4% OECD). Największą część wydatków obejmuje edukacja (28%) oraz inne wydatki, które obejmują takie usługi jak między innymi mieszkalnictwo, bezpieczeństwo, porządek publiczny, kultura, środowisko oraz bezpieczeństwo, co stanowi 50% wydatków samorządów. (Tabela 6)

Tabela 6. Wydatki samorządów w przeliczeniu na mieszkańca (2016)

WYDATKI	**CZECHY**	**OECD**
Edukacja	28%	25%
Inne	22%	15%
Sprawy gospodarcze	19%	14%
Zdrowie	13%	18%
Usługi publiczne	11%	14%
Ochrona socjalna	7%	14%
Wydatki per capita	**3 536 USD**	**6 817 USD**

źródło: http://www.oecd.org/regional

W ujęciu całkowitym, edukacja stanowi największą kategorią wydatków publicznych w tym sektorze a za nią transport oraz służba zdrowia i usługi publiczne. (Rysunek 6)

Rysunek 6. Zestawienie według kategorii wydatków samorządów w Czechach (2016)

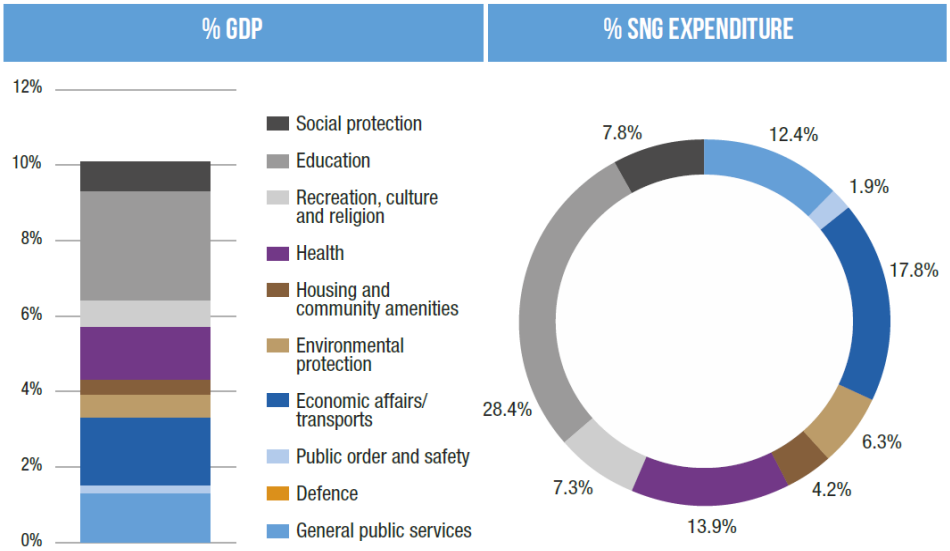

źródło: www.sng-wofi.org

Według klasyfikacji wydatków, największe koszty w budżetach samorządów dotyczą kosztów osobowych i od momentu utworzenia regionów, wydatki całkowite samorządów systematycznie rosną, co wiąże się ze zwiększającą się liczbą obowiązków związanych z wydatkami. (Tabela 7)

Tabela 7. Przychody I wydatki gmin według kategorii (2016)

2016	DOLLARS PPP / INH.	% GDP	% SNG EXPENDITURE
Total expenditure	3 536	10.2%	100%
Inc. current expenditure	3 049	8.8%	86.2%
Staff expenditure	1 492	4.3%	42.2%
Intermediate consumption	1 063	3.1%	30.1%
Social expenditure	31	0.1%	0.9%
Subsidies and current transfers	436	1.3%	12.3%
Financial charges	8	0.0%	0.2%
Others	18	0.1%	0.5%
Incl. capital expenditure	487	1.4%	13.8%
Capital transfers	35	0.1%	1.0%
Direct investment (or GFCF)	452	1.3%	12.8%

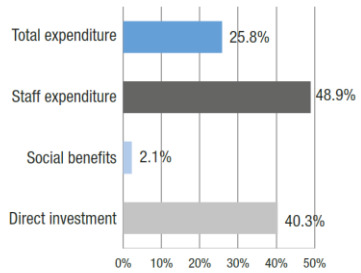

źródło: www.sng-wofi.org

Dochody podatkowe stanowią największą część przychodów samorządów gmin (około 60%). W przypadku regionów około 60% dochodów pochodzi z dotacji funduszy rządowych. W 2016 roku, wpływy z podatków samorządów w gminach stanowiły 56% a w regionach 44%. Finansowanie

samorządów w tej grupie przychodów pochodzi z podatków PIT, CIT i VAT, które są alokowane jako procent od uzyskanych dochodów podatników a głównym kryterium udziału gminy i regionu jest wielkość populacji. Wpływy z dotacji pochodzą z budżetu państwa i przeznaczane są przede wszystkim na działania administracji. Transfery mają charakter celowy i przeznaczone są na konkretne zadania. Przydzielanie funduszy na edukację określane jest na podstawie liczby studentów. Finansowanie inwestycji ma charakter indywidualnych transferów na wyznaczony cel. W kategorii innych przychodów, znajdują się między innymi usługi komunalne. (Tabela 8)

Tabela 8. Przychody I wydatki gmin według kategorii (2016)

SUBNATIONAL GOVERNMENT REVENUE BY CATEGORY

2016	DOLLARS PPP / INH.	% GDP	% GENERAL GOVERMENT REVENUE (SAME REVENUE CATEGORY)	% SNG REVENUE
Total revenue	3 897	11.2%	27.9%	
Tax revenue	1 809	5.2%	26.2%	46.4%
Grants and subsidies	1 477	4.3%		37.9%
Tariffs and fees	556	1.6%		14.3%
Property income	50	0.1%		1.3%
Other revenues	5	0.0%		0.1%

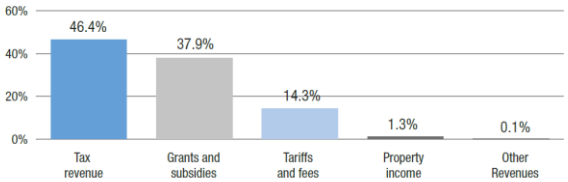

źródło: www.sng-wofi.org

Formy współpracy samorządów

Współpraca gmin może wpływać pozytywnie na rozwój gmin i regionów, jednak w Czechach nie jest to praktyka powszechnie stosowana a powodem są zbyt małe gminy, aby efektywnie świadczyć usługi publiczne. Najczęściej występujące formy współpracy dotyczą przedsięwzięć w obszarze gospodarki odpadami w efekcie której gminy osiągają znaczne oszczędności. Z kolei realizacja wszystkich inwestycji publicznych realizowanych przez lokalne samorządy jest niska w porównaniu ze średnią krajów OECD i wynosi jedynie 41,2% (OECD 56,9%).[13] W Czechach współpraca miedzy gminami nie jest zinstytucjonalizowana. Pomimo prowadzonych konsultacji mających na celu realizacje wspólnych zadań, proces ten wymaga wypracowania form pozwalających na zachowanie podstawowych kompetencji samorządowych oraz uzyskanie wzajemnych korzyści finansowych i społecznych.

[13] http://www.oecd.org/regional

Przestrzenią wymiany informacji i współpracy między samorządami są organizacje zrzeszające samorządy gmin i regionów. Współpraca ta jednak nie ma jednak charakteru współpracy międzygminnej w której określane są wspólne cele, a ich celem jest poszukiwanie oraz wdrażanie lepszych i tańszych rozwiązań dla mieszkańców gmin i regionów. Do największych organizacji należą stowarzyszenie SMOČR oraz Stowarzyszenie Regionów AKČR. Pierwsza z nich, to Związek Miast i Gmin Republiki Czeskiej (Svaz měst a obcí České republiky) SMO CR[14], który powstał w 1989 roku, ale jego korzenie sięgają Związku Miast Czeskich w Królestwie Czeskim, założonym w 1907 roku. Organizacja zrzesza 2765 gminy, co pod względem całkowitej liczby gmin, stanowi niemal połowę liczby wszystkich czeskich gmin a pod względem liczby mieszkańców, niecałe 80% ludności Czech. Do istotnych zadań organizacji należy uczestnictwo w pracach legislacyjnych, dotyczących kompetencji gmin oraz prowadzenie w imieniu swoich członków negocjacji z rządem. Do głównych zadań stowarzyszenia SMOČR należy promowanie i wspieranie rozwoju gmin oraz ich wspólnych interesów, monitorowanie działań rządu i parlamentu mogących mieć wpływ na funkcjonowanie samorządów, dbałość o rozwój lokalny, wzmacnianie niezależności ekonomicznej gmin, wsparcie gmin w pozyskiwaniu dotacji ze środków centralnych oraz unijnych. Z kolei Stowarzyszenie Regionów Republiki Czeskiej Asociace Krajů České Republiky AKČR[15] powstała w 2001 roku i jest organizacją pozarządową. Członkami organizacji są regiony Czech i do jej istotnych zadań należy wspieranie rozwoju regionalnego i dbałość o potrzeby mieszkańców. Do organizacji należą wszystkie regiony Czech (14 regionów).

4. Charakterystyka regionu północno-wschodniego (Severovýchod)

Do regionu Severovýchod, położonego w północno-wschodniej części Czech należą trzy regiony samorządowe i są to Pardubice, Liberec i Hradec Králové. Populacja tego regionu wynosi 1,5 mln mieszkańców, co stanowi 14,2% ludności Czech (2019). Region pardubicki zajmuje obszar 4 519 km^2 a jego populacja liczy 517 270 mieszkańców (2017). W regionie tym znajduje się 451 gmin. Wartość PKB w przeliczeniu na mieszkańca wynosi 348 996 CZK (2015) a stopa bezrobocia wynosi 2,79%. Region liberecki leży na obszarze 3 163 km^2 i zamieszkuje go 440 940 mieszkańców. W regionie znajduje się 215 gmin. Wartość PKB w przeliczeniu na mieszkańca wynosi 332 210 CZK a stopa bezrobocia wynosi 4,07% (2017). Region Hradec Králové zajmuje powierzchnię 4 759 km^2 i populacja tego regionu wynosi

[14] http://www.smocr.cz/cs
[15] http://www.asociacekraju.cz/novinky/

550 745 mieszkańców. W regionie znajdują się 448 gminy, wartość PKB w przeliczeniu na mieszkańca wynosi 378 326 CZK a stopa bezrobocia wynosi 2,82%.[16]

Region ten ma rozwinięte rolnictwo i usługi turystyczne, przemysł chemiczny, spożywczy, tekstylny i szklarski i skoncentrowany jest w większych miastach oraz regionach Liberecko-Jabloneckim, Hradecko-Pardubickim i Liberecko-Jablonecko. Istotne znaczenie dla regionu ma rozwój sektora usług w którym zatrudnionych jest 46% pracowników, ale w związku z napływem kapitału zagranicznego, dynamicznie rozwija się również sektor motoryzacyjny (2019). Pod względem wartości PKB, region ten jest trzecim największym regionem w Czechach (22,98 mld EUR 2017). Według danych Eurostatu za 2018 rok, stopa bezrobocia w regionie wynosiła 2,0% a pod względem poziomu innowacyjności RIS, region należy do kategorii 'innowatorów umiarkowanych'. Szczegółowe wskaźniki indeksu innowacyjności wykazują wiejski charakter regionu, jednak region posiada wysokie wskaźniki dotyczące zatrudnienia w działach wymagających dużej wiedzy. Region aktywnie uczestniczy we wdrażaniu koncepcji Advance Manufacturing, która promuje zaawansowane technologie produkcyjne i wraz ze wsparciem regionalnych uniwersytetów i placówek badawczych promuje technologie produkcji inżynierskich, technologii przetwarzania materiałów kompozytowych i metali, nanomateriałów, produkcji pojazdów, inżynierii mechanicznych, elektroniki, technologii internetowych (IT), nowych materiałów tekstylnych, szkła, optyki i innych.

W Pardubicach ulokowane jest Centrum Transferu Technologii CTTZ[17], które wraz z Uniwersytetem w Pardubicach wspiera transfer technologii i aktywnie poszukuje współpracy z biznesem. W regionie obecna jest działalność państwowej Agencji Technologicznej Republiki Czeskiej TACR[18], której celem jest wspieranie badań, rozwoju i innowacji oraz redystrybucja wsparcia finansowego z budżetu państwa. Właścicielem Agencji Rozwoju Regionalnego ARR jest Region Liberecki a celem jej działalności jest wsparcie techniczne i eksperckie w realizacji projektów gminnych stowarzyszenia miast i gmin Euroregion Nisa.[19] Z kolei przy Szpitalu Uniwersyteckim Hradec Králové znajduje się Centrum Transferu Technologii Biomedycznych, zajmujące się przede wszystkim ochroną własności intelektualnej współpracujących z Centrum instytucji oraz komercjalizacją innowacyjnych rozwiązań.[20] Także w Hradec Králové znajduje się Centrum Inwestycji, Rozwoju i Innowacji, które pełni rolę regionalnej agencji wspierającej tworzenie, koordynowanie, stwarzanie środowiska i warunków dla rozwoju

[16] http://www.asociacekraju.cz/
[17] https://www.upce.cz/centrum-transferu-technologii-znalosti
[18] https://www.tacr.cz/
[19] https://arr-nisa.cz/
[20] https://www.fnhk.cz/

regionu, a do jej głównych celów działalności należy zabieganie o środki finansowe, rozwój partnerstw w regionie oraz wspieranie regionu.[21]

5. PODSUMOWANIE

Podobnie jak w pozostałych raportach, dotyczących analizowanych w projekcie Gospostrateg krajów, przedstawiona została ogólna sytuacja małych i średnich przedsiębiorstw oraz lokalnych samorządów w Republice Czeskiej. Działalność samorządów opiera się na dostarczaniu standardowych usług dla lokalnej społeczności oraz wspieraniu lokalnej przedsiębiorczości w zakresie dostarczania informacji, budowie infrastruktury i wspieraniu ekosystemu gospodarczego. Niniejsze badanie wskazuje na relatywnie niski poziom współpracy lokalnych samorządów z lokalną przedsiębiorczością, co znajduje odzwierciedlenie w analizach porównawczych poziomu rozwoju przedsiębiorczości, w szczególności poziomu wskaźników dotyczących ich relacji i opisujących kondycję lokalnego ekosystemu gospodarczego. Jednakże, pomimo silnej zależności samorządów regionalnych od finansowania z budżetu centralnego, istnieje silne dążenie samorządów do uzyskiwania coraz większego wpływu na kształtowanie rozwoju swojego regionu. Istotną barierą wydaje się jednak być dość silne rozdrobnienie samorządów gmin oraz niski potencjał współpracy między gminami. Ponadto, współpraca i budowanie powiązań lokalnych samorządów z biznesem nie są niewystarczająco silne. Czeskie MŚP zostały poddane analizom porównawczym za pomocą wybranych indeksów rozwoju przedsiębiorczości, innowacyjności i rozwoju regionalnego. Przedstawione zostały uwarunkowania działalności lokalnych samorządów oraz wybrane aktywności wspierające lokalną przedsiębiorczość a także wybrane systemowe instrumenty wsparcia strukturalnego, finansowego i niefinansowego MŚP na poziomach krajowym i regionalnym. W raporcie omówieniu został poddany również wybrany dla celów porównawczych region Severovýchod, położony w północno-wschodniej części Czech.

Istotną cechą omawianego regionu jest silna specjalizacja w obszarze gospodarki związanym z przemysłem samochodowym. Ulokowanie w tym regionie inwestycji w sektorze 'automotive', stwarza warunki dla budowania klimatu przedsiębiorczości nie tylko dla usług wspierających sektor oraz sektorów tradycyjnie związanych z regionem, ale także stwarza możliwości rozwijania nowych obszarów gospodarczych przez małe i średnie przedsiębiorstwa oraz stosowania dla nich przez lokalne samorządy zachęt do inwestowania w tym regionie.

[21] https://www.cirihk.cz/

6. Bibliografia

https://www.mpsv.cz/web/cz/statistiky
https://aecm.eu/members/our-members/
https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/funding-education-21_en
https://www.upce.cz/centrum-transferu-technologii-znalosti
https://www.tacr.cz/
https://arr-nisa.cz/
https://www.fnhk.cz/
https://www.cirihk.cz/
http://www.asociacekraju.cz/
http://www.oecd.org/regional
http://www.smocr.cz/cs
http://www.asociacekraju.cz/novinky/
http://www.kzps.cz/obsah/791/o-nas
https://cebre.cz/en/
https://www.spcr.cz/en/membership/membership-base/industry-and-professional-associations/clen/3017-association-of-small-and-medium-sized-enterprises-of-the-czech-republic
https://www.spcr.cz/en
https://www.komora.cz/o-nas/
https://interactivetool.eu/RIS/index.html
https://tradingeconomics.com/czech-republic/gdp-per-capita
http://blogs.lse.ac.uk/redi/compare-regions
http://hdr.undp.org/en/content/2019-human-development-index-ranking
https://tradingeconomics.com/czech-republic/gdp-per-capita
https://tradingeconomics.com/czech-republic/international-tourism-number-of-arrivals-wb-data.html
https://www.forum-ekonomiczne.pl/podzial-administracyjny-czech/
https://www.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/financing-smes-and-entrepreneurs-2016/czech-republic_fin_sme_ent-2016-14-en
https://www.spcr.cz/en/membership/membership-base/industry-and-professional-associations/clen/3017-association-of-small-and-medium-sized-enterprises-of-the-czech-republic
https://www.cms-lawnow.com/ealerts/2008/02/types-of-business-entities-in-the-czech-republic?cc_lang=de
https://www.czso.cz/csu/czso/employment_unemployment_ekon
https://www.czso.cz/documents/10180/91564581/32019419p2.pdf/d20e3cac-0817-4f33-b479-e9e4e954fea6?version=1.1
https://www.cms-lawnow.com/ealerts/2008/02/types-of-business-entities-in-the-czech-republic?cc_lang=de
https://www.czechinvest.org/en/Doing-business-in-the-Czech-Republic/Setting-up-a-business
https://www.czechinvest.org/en/Doing-business-in-the-Czech-Republic/Taxation-system
https://www.cmzrb.cz/
https://aecm.eu/cmzrb-czech-moravian-guarantee-and-development-bank/
https://www.cmzrb.cz/podnikatele/zaruky/
http://www.asociacekraju.cz/kraje-cr/
https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/region/%C4%8Desko/%C4%8Desko/severovychod
https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=2766&countryId=CZ&acro=lmi&la

Projekt finansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju
w ramach Programu Strategicznego Gospostrateg